

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8MCdo/1/2016
Identifikačné číslo spisu:	3112212319
Dátum vydania rozhodnutia:	31.01.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Oľga Trnková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:3112212319.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu F. H., bývajúceho v G., zastúpeného JUDr. Jánom Legerským, advokátom v Trenčíne, Nám. sv. Anny 25, proti žalovaným 1/ W. K., bývajúcemu v G., 2/ KOOOPERATÍVE, a.s., Viena Insurance Group, so sídlom v Bratislave, Štefanovičova 4, o ochranu osobnosti, vedenom na Okresnom súde Trenčín pod sp.zn. 27C 107/2012, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 21. mája 2015 sp.zn. 4 Co 658/2014 a rozsudku Okresného Trenčín z 8. novembra 2013 sp.zn. 27 C 107/2012, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a.

Žalobca má nárok na náhradu trov konania o mimoriadnom dovolaní .

Odôvodnenie

1/ Okresný súd Trenčín rozsudkom z 8. novembra 2013 č.k. 27 C 107/2012-105 uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobcovi 52 113,19 € a náhradu trov konania 392,34 € tak, že plnením jedného z nich zaniká v rozsahu poskytnutého plnenia povinnosť plniť druhého z nich, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku žalobu zamietol. Dospel k záveru, že boli splnené všetky predpoklady vzniku zodpovednosti žalovaného 1/ za škodu podľa § 427 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ ide o zodpovednosť žalovanej 2/ táto je v postavení poisťovateľa vo vzťahu k žalovanému 1/, ktorý je zároveň i poisníkom z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovým vozidlom. Z tohto právneho vzťahu má žalovaný 1/ ako poistený právo, aby žalovaná 2/ ako poisťovateľ za neho nahradila poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu škody na zdraví a nákladov pri usmrtení. Teda pokiaľ ide o nárok žalobcu na náhradu škody je nesporne daná i pasívna legitímácia žalovanej 2/. Nárok žalobcu na náhradu škody vo výške 2 113,19 € a spočívajúci v uvedených nákladoch vyhodnotil za dôvodný (nárok na náhradu škody spočívajúcu v náhrade nákladov na pomník presahujúcu maximálnu možnú sumu náhrady 663,88 € zamietol ako nedôvodný). Tiež aj nárok uplatnený žalobcom titulom nemajetkovej ujmy v peniazoch vo výške 50 000 € vyhodnotil za dôvodný. Poukázal na to, že citovaným trestným rozkazom bol žalovaný 1/ uznaný za vinného z prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1, 2 písm. a/ Trestného zákona, keď ako vodič motorového vozidla spôsobil z nedbanlivosti dopravnú nehodu, následkom ktorej zomrela manželka žalobcu. Predmetný zásah bol

neoprávnený, protiprávny, nakoľko žalovaný 1/ pri nehode nerešpektoval ustanovenia zákona o cestnej premávke a porušil dôležitú povinnosť uloženú podľa citovaného ustanovenia. Tým bola preukázaná zodpovednosť žalovaného 1/ za neoprávnený zásah do osobnostného práva manželky žalovaného 1/ a zároveň aj neoprávnený zásah do osobnostného práva žalobcu, a to jeho práva na súkromie a rodinný život s manželkou. Táto zodpovednosť žalovaného 1/ je zodpovednosťou objektívnou, t.j. zodpovednosťou bez ohľadu na zavinenie, a preto na posúdenie veci nemalo vplyv to, že žalovaný 1/ nehodu zavinil z nedbanlivosti. Procesná obrana žalovanej 2/ spočívala v tvrdení, že vo veci nie je pasívne legitimovaná, pretože nemajetková ujma nie je krytá z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Teda bolo potrebné zodpovedať otázku, či povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v zmysle zákona o povinnom zmluvnom poistení (zákona č. 381/2001 Z.z.) zahŕňa aj poistné krytie poškodeného spojené s ochranou jeho osobnosti, a to náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Konštatoval, že táto otázka, súvisiaca následne s otázkou pasívnej legitimácie poisťovne, bola už v minulosti riešená v rámci rozhodovacej praxe súdov. Poukázal pritom na závery vyplývajúce z uvedených rozhodnutí, vrátane rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2009 sp.zn. 4 Cdo 168/2009. Po preskúmaní danej veci ale mal za to, že je dôvod na odchýlenie sa od uvedenej súdnej praxe. Na základe uvedených záverov judikovaných Ústavným súdom Slovenskej republiky v citovaných nálezochoch vyvodil, že nejde o porušenie ústavného princípu právnej istoty a práva účastníka (strany) na spravodlivé súdne konanie, pokiaľ súd sa odkloní od ustálenej judikatúry z dôvodu, že vo veci sú dané iné okolnosti, ako tomu bolo pri predchádzajúcich súdnych rozhodnutiach, ktorý odklon súd riadne odôvodní. Súd prvej inštancie v prejednávanej veci prihliadol na rozsudok Súdného dvora EÚ z 24. októbra 2013 vo veci C-22/12, ktorej predmetom bol návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa čl. 267 ZFEÚ, súvisiaci s konaním N. K. proti L. B. a Z. K. Uvedol, že predmetným rozsudkom Súdny dvor rozhodol tak, že čl. 3 ods. 1 Smernice Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1973 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, čl. 1 ods. 1, 2 druhej Smernice Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, zmenenej a doplnenej Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ES z 11. mája 2005 A Čl. 1 prvý odsek tretej Smernice Rady 90/232/ EHS zo 14. mája 1990 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej. Ďalej uviedol, že z obsahu rozsudku zistil, že predmetné konanie sa týkalo obdobnej veci ako je vec prejednávaná, konkretizoval, čo sa uvádza v bodoch 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58 rozsudku. Následne uzavrel, že z citovaného rozsudku ESD EÚ možno vyvodit', že zákonné ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z.z. treba vykladať tak, že poistné krytie, na ktoré je žalovaná 2/ ako poisťovateľ povinná podľa uvedeného ustanovenia, sa má vzťahovať aj na nároky oprávnených osôb z ochrany osobnosti na nemajetkovú ujmu v peniazoch, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody (bod 55 odôvodnenia rozsudku), pričom tento záver nemôže spochybniť ani okolnosť, že ustanovenia Občianskeho zákonníka ohľadne zásahov do ochrany osobnosti sú v zmysle Občianskeho zákonníka nezávislé od ustanovení týkajúcich sa zodpovednosti za škodu v pravom zmysle slova, pretože zodpovednosť poisteného žalovaného 1/, ktorá v tomto prípade vyplýva z § 11 a 13 Občianskeho zákonníka, vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnu povahu (body 57 a 58 odôvodnenia rozsudku). Pokiaľ ustanovenie § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z.z. výslovne určuje, že žalovaný 1/ má z poistenia zodpovednosti právo, aby poistiteľ žalovaná 2/ za neho nahradila poškodenému žalobcovi uplatnené a preukázané nároky na náhradu „škody na zdraví a nákladov pri usmrtení“, nie je táto otázka eurokonformná, čo znamená, že právo Európskej únie priznáva osobe viac práv ako právo vnútroštátne. V rozsudku uvedené smernice potom neboli do slovenského právneho poriadku citované správne. V zmysle konštantnej judikatúry ESD nadobúda smernica v takomto prípade priamy účinok a súd ju musí bez ďalšieho aplikovať na právne vzťahy medzi fyzickými a právnickými osobami. Na základe toho súd

prvej inštancie konštatoval, že vo veci je daná pasívna legitimácia žalovanej 2/, aj pokiaľ ide o nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, a to na základe extenzívneho eurokonformného výkladu § 4 ods. 1, 2 písm. a/ v spojení s ostatnými ustanoveniami zákona č. 381/2001 Z.z. Pri vyslovení tohto záveru súd vychádzal z uvedeného rozsudku Súdneho dvora, v ktorom sa nachádza podrobná a vyčerpávajúca argumentácia ohľadom tohto záveru. Teda medzi náhrady, ktoré musí žalovaná 2/ ako poisťovateľ za žalovaného 1/ ako poisteného nahradiť poškodenému žalobcovi, patrí aj nemajetková ujma v peniazoch, spôsobená zásahom poisteného žalovaného 1/ do osobnostných práv žalobcu a jeho nebohej manželky pri dopravnej nehode. Keďže pojem škoda zákon č. 381/2001 Z.z. nevymedzuje osobitným spôsobom a nemá ani špeciálne ustanovenie, čo sa odškodňuje, nie je namieste výlučná striktná aplikácia § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka, ale vo svetle eurokonformného výkladu, prihliadnuc na č. 1 bod 2 prvej smernice, nie je možné z tohto pojmu vylúčiť žiadny druh škody, medzi ktoré Súdny dvor v citovanom rozsudku zahŕňa aj nemajetkovú ujmu. Doposiaľ používané argumenty o oddelenosti právnej úpravy zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnostných práv a právnej úpravy náhrady škody v Občianskom zákonníku a následnej nemožnosti ich prelínania, sú v zmysle záverov Súdneho dvora irelevantné, nakoľko v danej veci je rozhodujúca jediná skutočnosť, a to že zodpovednosť poisteného žalovaného 1/ vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávny charakter. V tomto smere poukázal i na kontravotum k uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp.zn. 4 Cdo 168/2009. Na základe všetkých uvedených skutočností dospel súd prvej inštancie k záveru, že žalobcom uplatnená náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch a jej výška spôsobená jednak neoprávneným zásahom do práva na ochranu telesnej integrity jeho manželky a tiež spôsobená neoprávneným zásahom do jeho práva na súkromie a na rodinný život je dôvodná a primeraná. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 3 O.s.p. v spojení s § 150 ods. 1 O.s.p.

2/ Krajský súd v Trenčíne na odvolanie žalovanej 2/ rozsudkom z 21. mája 2015 sp.zn. 4 Co 658/2014 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutom výroku I. o povinnosti žalovaných 1/, 2/ zaplatiť žalobcovi 50 000 € a náhradu trov konania s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu poskytnutého plnenia povinnosť plniť druhého zo žalovaných potvrdil a rozhodol o trovách odvolacieho konania. Odvolací súd podrobne preskúmal rozhodujúce námietky vznesené žalovanou 2/ v odvolaní a v plnom rozsahu sa stotožnil so skutkovými i právnymi závermi súdu prvej inštancie, na ktoré v celom rozsahu podľa § 219 ods. 2 O.s.p. poukázal. Teda podrobne sa vysporiadal s jednotlivými odvolacími námietkami. Námietku žalovanej 2/ o nedostatku jej pasívnej legitimácie nepovažoval z konkrétne uvedených dôvodov za opodstatnenú. Odvolací súd nezistil ani žiadne pochybenie súdu prvej inštancie v jeho úvahách o výške nemajetkovej ujmy v peniazoch, s týmito sa stotožnil. Vysporiadal sa aj s námietkou žalovanej 2/ o nepôvodnosti nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, pričom poukázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie o danej otázke, ktoré považoval za správne a náležité.

3/ Proti rozsudku krajského a okresného súdu vo vyhovujúcom výroku podal na podnet žalovanej 2/ (23. júna 2016) mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol tieto rozhodnutia v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie okresnému súdu. Poukázal na predmet konania v danej veci, rozhodnutia súdov nižšej inštancie. Podrobne sa vyjadril k podmienkam prípustnosti mimoriadneho dovolania spočívajúcej v nemožnosti strán dosiahnuť ochranu svojich práv inými právnymi prostriedkami. Podľa jeho názoru predpoklad, že túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, znamená neprípustnosť mimoriadneho dovolania iba v prípade, že požadovanú ochranu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu možno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, najmä návrhom na obnovu konania, dovolaním podaným stranou, ako aj v prípadoch, keď zrušenie alebo zmenu rozhodnutia možno dosiahnuť inak. Spoločné stanovisko občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. októbra 2015, publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 8/2015 pod č. 94 nemožno chápať izolovane od právneho názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 4. marca 2015 sp.zn. I. ÚS 84/2015, právnu vetu ktorého citoval. Vzhľadom na to, že v danej veci nešlo o zmeňujúce rozhodnutie krajského súdu, ani o prípad väd konania podľa § 237 ods. 1 O.s.p. a strana nemala k dispozícii dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok proti právoplatnému rozhodnutiu krajského súdu, ktorý by bol potenciálne

spôsobilý privodiť pre ňu priaznivejší výsledok, je jediným opravným prostriedkom potenciálne spôsobilým privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci mimoriadne dovolanie podané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. Jeho podanie je v danej veci v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva najmä s prihliadnutím na citované rozsudky, nakoľko sa jedná o potrebu nápravy jednak fundamentálnej chyby súdneho rozhodnutia, ktorý aj napriek zásahu do princípu právnej istoty predstavuje odstránenie tzv. základnej vady vychádzajúcej z nesprávneho pochopenia a následného interpretovania rozhodnutia Súdneho dvora (vo veci Haasová č. C-22/12) a následne aj z nesprávnej priamej aplikácie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009, ktorej priamy účinok je vylúčený nakoľko sa v danom prípade jedná o spor proti jednotlivcovi. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2016 sp.zn. 3 Cdo 301/2012 a na jeho odôvodnenie, s ktorým sa v plnom rozsahu stotožnil. V ďalšom citoval aplikované zákonné ustanovenia, ktorými sa podľa jeho názoru súdy nižšej inštancie vo vzťahu k žalovanej 2/ neriadili. V predmetnej veci za podstatnú považoval skutočnosť, že súdy nesprávne právne posúdili otázku pasívnej legitímácie žalovanej 2/ na plnenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 4 ods. 2 a § 15 ods. 1 veta druhá zákona č. 381/2001 Z.z. za zásah do osobnostných práv žalobcovi spôsobený úmrtím jemu blízkej osoby pri dopravnej nehode. Poukázal pritom na skutočnosti vyplývajúce z uvedeného rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako aj z rozhodnutia z 20. apríla 2011 sp.zn. 4 Cdo 168/2009. Podľa jeho názoru zákon č. 381/2001 Z.z. (ako *lex specialis*) priamo upravuje na koho sa poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla vzťahuje (§ 1) a súčasne vymedzuje aj rozsah poistného krytia, a to v § 4. Zo vzťahu tejto osobitnej právnej úpravy k všeobecnej právnej úprave (Občianskemu zákonníku) potom jednoznačne vyplýva, že aplikácia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka je vo vzťahu k žalovanej 2/ vylúčená. Navyše nemajetkovú ujmu v peniazoch si možno uplatniť iba voči osobe, ktorá sa zásahu do integrity dopustila, pričom žalovaná 2/ sa takéhoto konania z titulu postavenia žalovanej 2/ dopustiť nemohla. Zo znenia § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z.z. následne jednoznačne vyplýva, že rozsah poistného krytia predstavuje taxatívny výpočet prípadov toho, čo sa odškodňuje, pričom poistený má podľa § 4 ods. 2 písm. a/ tohto zákona právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu škody na zdraví a náhradu nákladov pri usmrtení. Podľa § 15 ods. 1 zákona je poškodený oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo voči poisťovateľovi. Skutočnosť, že povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa nevzťahuje na nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa jeho názoru vyplýva aj z ďalších ustanovení, a to z § 2 písm. g/ a i/ zákona č. 381/2001 Z.z. Nestotožnil sa s argumentáciou súdov nižšej inštancie vo vzťahu k eurokonformnému výkladu vnútroštátneho práva, lebo priama aplikácia príslušných smerníc o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti je v danom prípade vylúčená (jedná sa o súkromné subjekty). Tiež nesúhlasil s právnym názorom súdov, že je tu dôvod na odlišný výklad § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z.z. po rozhodnutí Súdneho dvora vo veci N. K. proti L. B. a Z. K. rozsudkom C-22/12. Právna veta tohto rozsudku jednoznačne konštatuje, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej. Teda podmienkou toho, aby bola nemajetková ujma krytá z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, je tá skutočnosť, že jej krytie z poistenia upravuje naše vnútroštátne právo. Vo vzťahu k tomu citoval z odôvodnenia rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Cdo 301/2012.

4/ Žalobca navrhol, aby dovolací súd mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora z podrobne uvedených dôvodov zamietol. Považoval ho za nedôvodné a založené na nesprávnej, prekonanej aplikácii a interpretácii právnych noriem vzťahujúcich sa na posúdenie dôvodnosti uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vo vzťahu k žalovanej 2/.

5/ Žalovaná 2/ z podrobne uvedených dôvodov navrhla mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora vyhovieť.

6/ Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že mimoriadne dovolanie podal generálny prokurátor

Slovenskej republiky 23. júna 2016, t.j. pred účinnosťou Civilného sporového poriadku (ďalej len C.s.p.) skúmal jeho prípustnosť podľa Občianskeho súdneho poriadku („ďalej len O.s.p.“) účinného do 30. júna 2016 (§ 470 ods. 2 O.s.p.). Ako súd, ktorý rozhodoval o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutia v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

7/ Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. (účinného do 30. júna 2016) ak generálny prokurátor na základe podnetu strany, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním bolo možné napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

8/ Mimoriadne dovolanie nebolo prípustné proti rozhodnutiu súdu, ktorým sa rozhodlo a/ vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení, b/ o podmienkach konania, o zastavení alebo o prerušení konania, alebo ktorými sa upravuje vedenie konania, c/ o dovolaní alebo o mimoriadnom dovolaní (§ 243f ods. 2 O.s.p.).

9/ Vzhľadom na nejednotné názory senátov najvyššieho súdu na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenosti tým, či strana podala podnet na tento mimoriadny opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sama (neúspešne) využila možnosť podať všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky, prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako stanovisko R36/2008. Jeho právna veta znie: “Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky nie je podmienená využitím riadneho a mimoriadneho opravného prostriedku účastníkom konania (stranou). Mimoriadnym dovolaním v zmysle § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa (od 1. júla 2016 súdu prvej inštancie)“.

10/ Aj po prijatí uvedeného stanoviska pretrvávali nejednotné názory senátov občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu na procesnú prípustnosť mimoriadneho dovolania z hľadiska jej podmienenosti tým, či účastník - strana, ktorý/á podal/a podnet na tento opravný prostriedok generálneho prokurátora, najskôr sám/sama (neúspešne) využil/a možnosť podať dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky.

11/ Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [pozri napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)], resp. závažných pochybení [pozri *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009)]. Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

12/ Zároveň ESLP opakovane dospel - na základe sčasti odlišných úvah - aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania (strán), len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci Tripon proti Rumunsku (rozsudok z roku 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takehoto súkromnoprávného súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania (strany), podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a.s., PSMA, s.r.o. a COMPCAR, s.r.o.) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

13/ Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Vzhľadom na prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, pristúpilo 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov ústavného súdu a pod sp.zn. PL.z. 3/2015 prijalo zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania (strana) k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

14/ Ústavný súd v tomto stanovisku uviedol, že uplatnenie opravného prostriedku je podľa právneho poriadku Slovenskej republiky priamo dostupné účastníkovi konania (strane) v prípade závažných pochybení na strane súdu, a to prostredníctvom niektorého z dovolacích dôvodov zakotvených v § 237 O.s.p. V prípade existencie niektorého z tu uvedených dovolacích dôvodov má samotný účastník konania k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, ktoré môže úspešne využiť aj v prípadoch, keď je podanie tohto mimoriadneho opravného prostriedku procesne neprípustné. Ak nejde o takéto závažné pochybenia konajúcich súdov, je uplatnenie mimoriadneho dovolania nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

15/ Rovnaká zásada platí aj pri posudzovaní vyčerpania riadnych opravných prostriedkov účastníkmi konania - stranami sporu, ktoré môžu účinne využiť v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (odpor, odvolanie) na ochranu svojich práv a právom chránených záujmov.

16/ V týchto prípadoch treba rešpektovať zásadu „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje vlastné pričinenie účastníkov konania - strán sporu o ochranu svojich práv, keď požaduje, aby svoje procesné oprávnenia uplatňovali včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou, teda dôsledne sledovali svoje subjektívne práva a robili také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozeniu a poškodzovaniu.

17/ Jedným zo základných princípov právneho štátu je princíp právnej istoty, ktorého zákonným naplnením v rámci civilného konania je inštitút právoplatnosti súdnych rozhodnutí, teda ich záväznosť a zásadná nezmeniteľnosť.

18/ Judikatúra najvyššieho súdu, vrátane ním prijatých stanovísk na zjednotenie rozhodovania, nemôže

byť bez vývoja. Aj pri nezmenenej právnej úprave bola nielen dopĺňovaná o nové interpretačné závery, ale aj menená. So zreteľom na význam judikatúry najvyššieho súdu predpisuje platná právna úprava pre najvyšší súd osobitné a záväzné pravidlá prijímania rozhodnutí a stanovísk vtedy, keď má dôjsť k prekonaniu doterajšej judikatúry (§ 21 ods. 3 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Účel, význam a výnimočná právna váha stanoviska kolégia najvyššieho súdu publikovaného v Zbierke predurčujú, že ho nemožno zmeniť (bežným) rozhodnutím senátu najvyššieho súdu, ale iba novým stanoviskom kolégia najvyššieho súdu.

19/ Občianskoprávne kolégium a obchodnoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na spoločnom rokovaní 20. októbra 2015 dospeli k názoru, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré nie sú súladné s rozhodnutiami ESLP týkajúcimi sa mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora, ani so zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu PL.z. 3/2015. Teda, že toto stanovisko je prekonané predovšetkým v dôsledku odlišného náhľadu na procesnú povinnosť nespokojného účastníka (strany) využiť všetky dostupné riadne a mimoriadne opravné prostriedky.

20/ Na tomto zasadnutí prijali k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j O.s.p. stanovisko, ktorého právna veta znie : „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka(t.č. strany) je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník (t.č. strana) najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolané riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

21/ Z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktoré upravovalo riadne a mimoriadne opravné prostriedky bola zrejmá zásada, že je na účastníkovi (strane), ktorý je nespokojný s konaním alebo rozhodovaním súdu, aby sám, z vlastnej iniciatívy, svojimi procesnými úkonmi a v logickom slede zohľadňujúcom stav, do ktorého sa konanie dostalo, využil postupne všetky procesné prostriedky nápravy (opravné prostriedky), ktoré mu Občiansky súdny poriadok poskytuje.

22/ Pravidlo postupného vyčerpania opravných prostriedkov, a to aj v prípade pochybností o účinnosti opravného prostriedku, vyžaduje využiť všetky opravné prostriedky, o ktorých sa dá predpokladať, že povedú k dosiahnutiu nápravy rozhodnutia súdu. V súlade s tým je na účastníkovi konania (strane), aby - až po najvyššiu úroveň - využil možnosť podať všetky dostupné opravné prostriedky, ktoré sú čo i len potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. To sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na prípady, v ktorých súd mohol (alebo bol povinný) konať aj bez návrhu účastníka (strany). Osobný názor účastníka konania (strany) na (ne)účinnosť konkrétneho opravného prostriedku nie je významný. Právomoc vyhodnotiť, či boli využité všetky dostupné opravné prostriedky, prináležalo ex officio súdu, ktorý rozhodoval o mimoriadnom opravnom prostriedku. Požiadavka vyčerpania adekvátneho opravného prostriedku pritom nebola splnená už tým, že konanie o určitom opravnom prostriedku („hierarchicky nižšom“) začalo avšak ešte neskončiť.

23/ Vzhľadom na uvedené je opodstatnené konštatovanie, že mimoriadne dovolanie podané na podnet strany (teda nie mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom vo veciach uvedených v § 35 ods. 1, 2 O.s.p. a tiež nie mimoriadne dovolanie podané na podnet osoby odlišnej od účastníka konania) nemožno považovať za procesne prípustné, ak strana bola pasívna v tom zmysle, že sa nepokúsila využiť možnosť podať riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli v jej dispozícii.

24/ V danom prípade prebehlo štandardné dvojstupňové konanie, v ktorom mala žalovaná 2/ možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplýva, že by náležite chránila svoje práva a konala dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretné. Žalovaná 2/ nepodala dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 21. mája 2015 sp.zn. 4 Co 658/2014. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že nevyužila dostupný mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mala k dispozícii a ktorý bol potenciálne spôsobilý podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci. Vzhľadom na pasivitu žalovanej 2/ pri včasnej ochrane jej práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podaného na podnet žalovanej 2/.

25/ Z týchto dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. účinných do 30. júna 2016).

26/ Povinnosť nahradiť trovy konania nemožno uložiť generálnemu prokurátorovi (§ 261 C.s.p.).

27/ Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.